

ਅਪੀਲੇਟ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ

ਟੇਕ ਚੰਦ, ਜੇ.ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ

ਚੰਦਰ, ਦੇਸ਼ੀ-ਅਪੀਲੇਟ

ਬਨਾਮ

ਰਾਜ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ

1957 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰ.267

ਕੇਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ (V of 1898)-ਧਾਰਾ 237-ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ (1860 ਦਾ XLV)-ਧਾਰਾ 201 ਅਤੇ 302- ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦੇਸ਼ੀ ਬਰੀ - - ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ- -ਦੇਸ਼, ਭਾਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨੀ- ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਲਿਜਾਣਾ - ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਬਣਦਾ ਹੈ- ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ- ਦਾ ਅਰਥ - ਜੁਰਮ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣਾ, ਕੀ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਗਾਇਬ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ- ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੈਤਿਕਤਾ - ਵਕੀਲ, ਚਾਹੇ ਉਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਗਵਾਹ ਹੋਵੇ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸਬੂਤ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 201, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਸਬੂਤ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਬੋਗੂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ (A.I.R. 1925 P.C. 130), ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (A.I.R. 1952 S.C. 159), ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹਟਾਉਣਾ ਧਾਰਾ 201, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਹੈ ਜੇਕਰ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਗਾਇਬ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਹਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਇਰਾਦਾ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਚਾਕੂ ਦੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਵਾਲਾ ਸਰੀਰ ਦੇਸ਼ੀ ਕਤਲ ਦੇ ਜੁਰਮ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਦੇਸ਼ੀ ਤੋਂ ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਲਾਸ਼ ਦੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 201 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਨਗੋਂਦਰ ਭਗਤ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ (A.I.R. 1934 Cal. 144) ਉਪੋਂਦਰ ਚੰਦਰ ਪੇਡਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ (A.I.R. 1941 Cal 456), ਅਤੇ ਪਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਨਾਮ ਦਾ ਸਟੇਟ ਆਫ ਪੰਜਾਬ (1953 S.C.R. 94), ਵੱਖਰਾ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਉਸ ਜੁਰਮ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ" ਦੀ ਧਾਰਾ 201, I.P.C. ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਉਸ ਵਿਆਪਕ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਵਿੱਚ

ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਜ਼ਖਮੀ ਲਾਸ਼ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਜਾਂ ਖੂਨ ਨਾਲ ਰੰਗੇ ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰ, ਜਾਅਲੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਸਮਾਨ ਪਦਾਰਥ, ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਨਵਰਖਾਨ ਮੁਹੰਮਦਖਾਨ ਬਨਾਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ (A.I.R. 1921 Bom. 115), ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਹਥਿਆਰ ਮਨੁੱਖੀ ਖੂਨ ਨਾਲ ਰੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਜਿਹੇ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣਾ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਗਾਇਬ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।

ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਤਾਜ ((1947) 48 Cr. L.J. 786), ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ।

ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਮਵਰ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜਾਂ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਗਵਾਹ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋਵੇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ, ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਰੋਹਤਕ, ਮਿਤੀ 28 ਫਰਵਰੀ, 1957 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ

ਸੀ.ਐਲ. ਅਗਰਵਾਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਐਲ.ਡੀ. ਕੋਸਲ, ਡਿਪਟੀ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਜਨਰਲ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ।

ਫੈਸਲਾ

ਟੇਕ ਚੰਦ, ਜੋ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਭਰਾ ਹਨ, ਚੰਦਰ ਉਮਰ 19, ਅਤੇ ਪੀਅਰੀ ਉਮਰ 24, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਰੋਹਤਕ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ 7-7 ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ।

ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਪਿੰਡ ਖੇਵੜਾ ਦੇ ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਪਿੰਡ ਚੌਹਾਨ ਜੇਸ਼ੀ ਦੇ ਇੱਕ ਟੇਕੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34 ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 8 ਅਕਤੂਬਰ 1956 ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 2, ਪਿੰਡ ਰਾਏ ਦੇ ਯਾਦ ਰਾਮ ਨੇ 21 ਅਤੇ 22 ਮੀਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜੀ.ਟੀ /ਗ੍ਰੈਂਡ ਟਰੰਕ ਰੋਡ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਤੇਜ਼ਧਾਰ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਇੱਕ ਲਾਸ਼ ਪਈ ਦੇਖੀ। ਉਸਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ। ਐਗਜ਼ੀਬਿਟ (Exhibit) ਪੀ.ਏ., ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਸੱਟ ਦਾ ਬਿਆਨ, ਐਗਜ਼ੀਬਿਟ (Exhibit) ਪੀ.ਐੱਸ., ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ, ਐਗਜ਼ੀਬਿਟ (Exhibit) ਪੀ.ਟੀ. ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਪੇਸਟ ਮਾਰਟਮ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਮੀਂਹ ਕਾਰਨ ਜਿੱਥੇ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਜ਼ਮੀਨ ਨਰਮ ਸੀ, ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੀ ਦੇਖੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਲਡਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਐਗਜ਼ੀਬਿਟ (Exhibit) ਪੀ. 1 ਤੋਂ ਪੀ. 3 ਹਨ। ਲਾਸ਼ ਦੀ ਪਛਾਣ ਯਾਦ ਰਾਮ ਨੇ ਟੇਕੂ ਦੀ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨੇ 10 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਚੌਕੀਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਕੋਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10 ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.11 ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ।

ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਵਾਰ ਦੀ ਫਸਲ ਵੱਢ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਚੰਦਰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਸੰਤੂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਟੇਕੂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦੀਆਂ ਸਨ। ਟੇਕੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੰਤੂ ਨੂੰ ਥੱਪੜ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਾਊ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਤਿੱਖੀ ਧਾਰੀ ਸਾਜ਼ ਸੀ, ਖੋਹ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਰਾਮ ਸਰੂਪ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 10, ਨੂੰ ਦਾਊ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਚੰਗੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਟੇਕੂ ਨੇ ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਨੇ ਉਸਦੀ ਫਸਲ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਨ ਤਾਂ ਰਾਮ ਸਰੂਪ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 10, ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕੇਲ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰੁਕਿਆ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 11, ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਕਾਲੀ ਰਾਮ ਨੇੜਲੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਟੇਕੂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਤਿੰਨ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਗਏ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਹੋਰ ਜਾਗਦੇ ਰਹੇ, ਕਿਤੇ ਚੰਦਰ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਦੀਆਂ ਬੱਕਰੀਆਂ ਨੇ ਉਸਦੀ ਫਸਲ ਦਾ ਹੋਰ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨੋਂ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਪਰਤ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਦਰ ਅਤੇ ਪੀਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਮਿਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਟੇਕੂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਦਾਊ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 10 ਨੂੰ ਟੇਕੂ ਦੀ ਮੌਤ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਚੌਕੀਦਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਚੰਦਰ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਟੇਕੂ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 11, ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥਕ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਲਈ ਨਿਕਲਿਆ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਨਾ ਲੱਭਦਿਆਂ ਉਹ ਥਾਣੇ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਰਾਤ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਰਤਨ ਲਾਲ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 3, ਦੁਲੀ ਚੰਦ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 4, ਅਤੇ ਚੇਤ ਰਾਮ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 5, ਅਤੇ ਸੱਜਣ ਪਾਲ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਜਿੱਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਸੀ.ਡਬਲਯੂ. 1 ਵਜੋਂ ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਚੰਪਾਲ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਚੰਦਰ ਅਤੇ ਪਿਓਰੇ ਨੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਰਤਨ ਲਾਲ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਾਊ ਖੋਹਣ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਹੋਏ ਝਗੜੇ ਕਾਰਨ ਟੇਕੂ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਜੀ.ਟੀ /ਗ੍ਰੈਂਡ ਟਰੰਕ ਰੋਡ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. ਰਤਨ ਲਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਕੋਲ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜੁਰਮ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਪਿੰਡ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਤਨ ਲਾਲ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਕਰਨ 'ਤੇ ਚੰਦਰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ 'ਚ ਚੱਕੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦਾਊ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਆਪਣੇ ਘਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.ਐਸ 3 ਤੋਂ 5 ਅਤੇ ਸੀ.ਡਬਲਯੂ.1 ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ 'ਚ ਦਾਊ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਐਗਜ਼ੀਬਿਟ (Exhibit) ਪੀ. 8. ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਖੂਨ ਨਾਲ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪਿੰਡ ਟੇਕੂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇੱਕ ਸਰਦਾਰਾ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਥਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਿੱਥੋਂ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਪਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੰਦਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਜੀ.ਟੀ /ਗ੍ਰੈਂਡ ਟਰੰਕ ਰੋਡ ਨੇੜੇ ਉਸ ਥਾਂ ਦਾ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਿੱਥੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ ਸੀ।

ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਦੇਸ਼ੀ ਤੋਂ ਵੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪਰਸ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਠੇ ਵੱਲ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਕੋਠੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਚੰਦਰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵੱਲੋਂ ਦਾਊ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਲੱਕੜ ਦੇ ਬਕਸੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੋਂ ਪਰਸ, ਐਗਜ਼ੀਬਿਟ (Exhibit) ਪੀ. 6 ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਪਰਸ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਚਾਚਾ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.9 ਭਾਗ ਮੱਲ ਦੇ ਨਾਂ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦੀ ਫਰਦ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 9 ਭਾਗ ਮੱਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਟੇਕੂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਟੇਕੂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਿਰਾਸਤ ਲਈ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਚਿੱਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਰਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਟੇਕੂ ਦੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ 8 ਲੱਖੀ ਭਰਾ ਦੇ ਟੇਕੂ ਨਾਲ ਹੋਣ ਦੀ ਵੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਪੇਸਟ ਮਾਰਟਮ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਟੇਕੂ ਦੇ ਸਿਰ ਅਤੇ ਗਰਦਨ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚੀਰੇ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਸਨ ਅਤੇ ਖੱਬੀ ਬਾਂਹ 'ਤੇ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਟ੍ਰੈਚੀਆ (trachea) ਕੱਟੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਖੋਪੜੀ ਫ੍ਰੈਕਚਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। 26 ਅਕਤੂਬਰ 1956 ਨੂੰ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਟਰੈਕ ਪਰੇਡ ਵੀ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਵਿਧੀ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਕੱਦ ਦੇ ਸੱਤ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਟਰੈਕਰ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 15, ਪਰਸ ਰਾਮ ਨੂੰ ਫਿਰ ਟਰੈਕਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪੀਅਰੇ ਦੇ ਦੇਸ਼ੀ ਦਾ ਟਰੈਕ ਚੁਣਿਆ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਮੇਲਡਜ਼, ਐਗਜ਼ੀਬਿਟ (Exhibits) ਪੀ. 1. ਅਤੇ ਪੀ. 2 ਦੇ ਸਮਾਨ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਚੰਦਰ ਦੇਸ਼ੀ ਦਾ ਟਰੈਕ ਵੀ ਚੁਣਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਮੇਲਡ, ਐਗਜ਼ੀਬਿਟ (Exhibits) ਪੀ, 3 'ਤੇ ਛਾਪ ਦੇ ਸਮਾਨ ਪਾਇਆ।

ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਆਪਣਾ ਦੇਸ਼ ਕਬੂਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ-

- (1) ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.ਐਸ. ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਦੁਆਰਾ ਟੇਕੂ ਨਾਲ ਝਗੜੇ ਕਾਰਨ ਫਸਲ ਨੂੰ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਦਾਊ ਖੋਹਣ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਇਰਾਦਾ;
- (2) ਦੇਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਉਸ ਥਾਂ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤੀ ਸਬੂਤ ਜਿੱਥੇ ਟੇਕੂ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ;
- (3) ਲਾਸ਼ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ;
- (4) ਗੈਰ-ਨਿਆਇਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ; ਅਤੇ
- (5) ਦਾਊ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ, ਐਗਜ਼ੀਬਿਟ (Exhibit) ਪੀ. 8, ਮਨੁੱਖੀ ਖੂਨ ਨਾਲ ਰੰਗੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਸ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ।

ਮਾਣਯੋਗ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34 ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ੀ-ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 201 ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। ਮਾਣਯੋਗ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਚੈਪਲ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਇਕਬਾਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਤਿੰਨ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ, ਭਾਵ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. ਰਤਨ ਚੰਦ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. ਦੁਲੀ ਚੰਦ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. ਚੇਤ ਰਾਮ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਣਯੋਗ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਤੋਂ, ਇਹ ਤੈਅ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ

ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਨੇ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਕਬਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੇ ਜੁਰਮ ਦਾ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਨੇ ਟੇਕੂ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਸੱਜਣ ਪਾਲ, ਸੀ.ਡਬਲਯੂ. 1 ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਈ ਗਈ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਕੁਝ ਗਲਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਸੱਜਣ ਪਾਲ, ਸੀ.ਡਬਲਯੂ.1 ਦਾ ਬਿਆਨ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਸਤਰਾਸਾ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਿੱਤ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਮਾਣਯੋਗ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਅਦਾਲਤੀ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਬੁਲਾਇਆ, ਇਹ ਸੱਜਣ ਪਾਲ ਐਮ.ਏ., ਐਲ.ਐਲ. ਬੀ., ਅਤੇ ਛੋਟੂ ਰਾਮ ਆਰੀਆ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹਨ। ਉਹ ਪਿੰਡ ਖੇੜਾ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਚੰਦਰ ਅਤੇ ਪੀਅਰੇ ਦੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਚੌਪਾਲ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਅਤੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਚੰਦਰ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਨੀ ਗਈ ਕਮੀਜ਼ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਹੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮੀਮੇ ਆਫ ਰਿਕਵਰੀ 'ਤੇ, ਐਗਜ਼ੀਬਿਟ (Exhibit) ਪੀ.ਕੇ. ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ.ਕੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਉਸਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਮੀਮੇ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੀ.ਡਬਲਯੂ 1 ਦੇ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਜੇ ਮੇਰੇ ਦਿਮਾਗ ਲਈ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਐਮ.ਏ., ਐਲ.ਐਲ.ਬੀ., ਅਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹੈ। ਐਗਜ਼ੀਬਿਟ (Exhibit) ਪੀ.ਕੇ. ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ, ਮੈਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਦਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਹੋਰ ਤਿੰਨ ਗਵਾਹ ਜੇ ਸੱਜਣ ਪਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਚੌਪਾਲ 'ਤੇ ਸਨ, ਦੇ ਬਿਆਨ ਸਿੱਧੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਨਿਰਲੇਪ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਸੀ.ਡਬਲਯੂ.1 ਦੇ ਪਿਤਾ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਾਦੀ ਰਾਮ, ਸੱਜਣ ਪਾਲ ਦੇਸ਼ੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੇਸ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਵਕੀਲ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਣ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਅਹਿਮ ਗਵਾਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੀ। ਪਿਤਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਅਧੀਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੱਥ ਸੀ, ਜੇ ਇੱਕ ਇਸਤਰਾਸਾ ਗਵਾਹ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਾਮਵਰ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜਾਂ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਗਵਾਹ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਇੱਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਬੂਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਗਈ। ਇਹ ਅਫਸੋਸਨਾਕ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਨਿਆਂ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਚਰਣ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੱਜਣ ਪਾਲ ਨੇ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਮੁਆਫੀਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਐਮ.ਏ.ਐਲ.ਐਲ.ਬੀ., ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੇਸ, ਉਸਦਾ ਆਚਰਣ ਅਤਿਅੰਤ ਘਿਣਾਉਣੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਬਹੁਤ ਘਿਣਾਉਣੀ ਨਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 201 ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਸੀ.ਐਲ.ਅਗਰਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਗਲਤੀ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਪੱਖਪਾਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ

ਸਕਦਾ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸਬੂਤ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 237 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਧਾਰਾ 201, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ; - *ਬੇਗੂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ* (A.I.R. 1925 P.C. 130) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ। ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ *ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ* (A.I.R. 1952 S.C. 159) ਵਿੱਚ ਸਮਰਥਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਫਿਰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹਟਾਉਣਾ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ *ਸਮਰਾਟ ਬਨਾਮ ਨਾਗੋਂਦਰ ਭਗਤ* (A.I.R. 1934 Cat. 144) ਅਤੇ *ਉਪੇਂਦਰ ਚੰਦਰ ਅਤੇ ਪੇਦਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ* (A.I.R. 1941 Cal. 456) 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਤੈਅ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਗਾਇਬ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪੀੜਤ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਹਿਲਾਉਣਾ ਜੁਰਮ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਗਾਇਬ ਹੋਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਜ਼ਰੀਆ ਬੇਮਿਸਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਜੀ.ਟੀ / ਗ੍ਰੈਂਡ ਟਰੰਕ ਰੋਡ ਤੱਕ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਸੱਕ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਜੀ.ਟੀ / ਗ੍ਰੈਂਡ ਟਰੰਕ ਰੋਡ 'ਤੇ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਸੰਭਾਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਕਿਸੇ ਰਾਹਗੀਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਅਸਲ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦੀ ਪਰਦਾ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੂਤ ਗਾਇਬ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਜਾਂ ਵਸਤੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ, ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 201, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਗਾਇਬ ਕਰਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ, ਕਿਸੇ ਅਣਜਾਣ, ਅਸਪਸ਼ਟ, ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੂਰ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਤਲ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਚਾਕੂ ਦੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਵਾਲੀ ਲਾਸ਼ ਦੇਸ਼ੀ ਕਤਲ ਦੇ ਜੁਰਮ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ। "ਉਸ ਜੁਰਮ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਉਸ ਵਿਆਪਕ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਦੇ ਮੁਢਲੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਜ਼ਖਮੀ ਲਾਸ਼ ਦੀ ਹੱਦ ਜਾਂ ਖੂਨ ਨਾਲ ਰੰਗੇ ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰ, ਜਾਅਲੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼, ਜਾਂ ਸਮਾਨ ਪਦਾਰਥਕ ਵਸਤੂਆਂ, ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, *ਅਨਵਰਖਾਨ ਮਹਾਮਦਖਾਨ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ* (A.I.R. 1931 Bom. 115), ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇੱਕ ਹਵਾਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। *ਪਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ* (1953 S.C. 94) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 201, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੇਸ਼ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਜੁਰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਇਹ ਸਨ ਕਿ ਸਬੂਤ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਇੱਕ ਟਰੰਕ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਖੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਲੱਭੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ੀ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੀ, ਨੇ ਲਾਸ਼ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ

ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ, ਜਾਂ ਇਹ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀ ਸੀ, ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 201, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੇਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਚਾਰੂ ਦੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਵਾਲੀ ਲਾਸ਼ ਨੇ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਦੇਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 201, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜੁਰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਅਟੱਲ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦਾਊ (dau) ਮਨੁੱਖੀ ਖੂਨ ਨਾਲ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਚੱਕੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਛੁਪਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਚੰਦਰ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। *ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ: ਤਾਜ ((1917) 48 Cr. L.J. 786), ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ, ਜੇ.,* ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੱਖਿਆ:-

"ਇਸ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਜਿਸ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੀਮਤੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰ ਖੂਨ ਨਾਲ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਹਥਿਆਰ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਇਰਾਦਾ ਅਪਰਾਧੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਗਾਇਬ ਕਰਨ ਦਾ ਦੇਸ਼ੀ ਹੈ, ਆਦਿ।"

ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰੀਫ਼, ਜੇ. ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਛੁਪਾਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, "ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਗਾਇਬ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ।" ਸ਼ਰੀਫ਼, ਜੇ. ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਥਿਆਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਖੋਜ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿੱਥੇ ਪਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਸ਼ਰੀਫ਼, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਵਿਚਾਰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਮਨੁੱਖੀ ਖੂਨ ਨਾਲ ਰੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਵਿਆਪਕ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਬੂਤ। ਮੈਂ ਸ਼ਰੀਫ਼, ਜੇ. ਦੀ ਬਜਾਏ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ, ਜੇ. ਦੇ ਤਰਕ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਸਲਿੱਪ ਵਾਲਾ ਪਰਸ ਦੇਸ਼ੀ ਪੀਅਰੇ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੀ.ਟੀ / ਗ੍ਰੈਂਡ ਟਰੰਕ ਰੋਡ ਦੇ ਸਾਈਡ 'ਤੇ ਜਿਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਨ। ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਟਾ ਅਟੱਲ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ੀ ਜੇ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਬੂਤ ਗਾਇਬ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਦੇਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਰੋਹਤਕ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। 24 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਪੀਅਰੇ ਨੂੰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਚੰਦਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਦੇਸ਼ੀ ਜਿਸਦੀ ਉਮਰ ਉਨੀ ਸਾਲ ਹੈ, ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਸਦੀ ਸਜ਼ਾ ਘਟਾ ਕੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ੀ ਪੀਅਰੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਮੈਂ ਦੇਸ਼ੀ ਚੰਦਰ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮਕੁੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਕ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਮੀਨੂੰ ਬਾਲਾ